

# XXXIV ENCONTRO Galego-Portugués de Educadores/as pola Paz

Raia, Castro Laboreiro-Entrimo ~ 21, 22 e 23 de  
abril de 2023

*A raia do encontro. Profesorado galego refuxiado na raia durante os primeiros anos da represión franquista.*

Centro Cívico de Castro Laboreiro. Casa da Cultura de Entrimo Raia Galego Portuguesa entre o marco 2 e o 53

O XXXIV Encontro Galego-Portugués de Educadores/as pola Paz pretende constituír un espazo de com-partir e de diálogo entre profesorado, educadores/as e outras persoas interesadas na memoria histórica da solidariedade galego-portuguesa na raia seca. Damoslle continuidade á nosa traxectoria de promovermos prácticas educativas e de acción colectiva da cidadanía que promovan unha cultura de paz en todos os contextos sociais e educativos. Esta cultura acadarase “quando os cidadãos do mundo comprenderem os problemas mundiais, terem a capacidade de resolver os conflitos e lutar pela justiça de forma não violenta, observarem as normas internacio-nais de direitos humanos e de justiça, apreciarem a diversidade cultural e respeitarem a Terra e o próximo” (Axen-da da Haia). A axenda da Haia propón aínda unha educación radicalmente diferente para as xeracións futuras: na contra de glorificar a guerra, educar para a paz, para a non violencia e para a cooperación internacional. Por iso, vale a pena acreditar que a educación lanza as sementes para construír o futuro, mais un futuro con **paz, cidadanía e vida inclusiva.**

A educación na Galiza xa tivo noutra época eses principios de democracia, liberdade e xustiza, mais o fascismo reaccionou violentamente co propósito de desenterrar as raíces de calquera brote de pensamento disidente. Do-centes e outras persoas demócratas da Galiza republicana en 1936 conseguiron fuxir dunha morte segura grazas á solidariedade de milleiros de veciños/as da raia galego-portuguesa. Uns e outras merecen ser recordados e a súa memoria formar parte da educación das novas xeracións da raia e doutras terras galegas e portuguesas. As pala-bras do galeguista de Grou, Bieito Fernández, aforran calquera outro comentario: “Unha das cousas que me con-moveu xa no primeiro intre, foi o celo e a rapidez destas mulleres para avisar ós refuxiados en canto se decataban da presenza dos gardas ¿Procedería o pobo galego do mesmo xeito se os portugueses se visen en iguais circunstancias ca nós?”

Os Encontros Galego-Portugueses de Educadoras/es pola Paz, ademais da loita de 34 anos pola paz e a xustiza, queren nesta oportunidade actuar na práctica, facendo posible algo de xustiza con esas persoas que combateron o fascismo dos Estados Español e Portugués, dando leccións de solidariedade que non poden continuar a ser ignoradas, polo grande valor pedagóxico que atesouran.

## **Obxectivos:**

- Afondar nas relacións educativas e culturais de Galicia e Portugal.
- Fundamentar a educación para a paz mediante o recurso a fontes e estudos históricos.
- Mostrar ao profesorado galego biografías de referentes históricos da profesión.
- Coñecer realidades históricas xeográficas e culturais da fronteira galego portuguesa.
- Participar dun encontro de debate horizontal entre docentes, favorecendo as actividades lúdicas e dinámicas

## **Organización:**

- Educadores/as pola Paz – Nova Escola Galega (NEG)
- AGAPPAZ.
- Facultade de Educación e Traballo Social. Universidade de Vigo – Campus de Ourense.

## **Apoios:**

- Câmara Municipal de Melgaço.
- Concello de Entrimo.
- Vicerreitoría Campus de Ourense – Campus Auga
- Casa do Professor de Chaves.
- Junta de Freguesia de Castro Laboreiro e Lamas de Mouro.
- Núcleo de Estudos e Pesquisa de Montes Laboreiro.
- Sindicato dos Professores do Norte/A Página da Educação.
- CEIP Entrimo.
- Agrupamento de Escolas de Melgaço.
- Facultade de Ciencias da Educación da Universidade da Coruña.
- Consellería de Educación. Xunta de Galicia.
- Asociación de Amigos do Couto Mixto
- Asociación Cultural e Pedagóxica Ponte nas... Ondas!

## PROGRAMA

### Sexta feira, venres, 21 de abril. Hora portuguesa

16:00 h.- Recepción no Centro cívico de Castro Laboreiro. Distribución nos hoteis da vila.

17:30 h.- ***“Memoria do Couto mixto e condición cosmopolita”***. Discurso de ingreso na Academia de Ciencias Sociais do Couto Mixto, a cargo da profesora **Paula Godinho**, da Universidade Nova de Lisboa, e resposta do presidente, **Luis García Mañá**

18:15. Abertura dos encontros e boas vindas.

- Educadores/as pola Paz – Nova Escola Galega.
- Universidade de Vigo – Campus de Ourense.
- AGAPPAZ.
- Cámara Municipal de Melgaço.
- Concello de Entrimo.
- Junta de Freguesia de Castro Laboreiro e Lamas de Mouro.

18:45 h.- Mesa redonda: ***A raia da amizade: do Penedo dos Tres Reinos ao Baixo Miño***.

Oradores/as:

- **Santiago Veloso**, Ponte... nas Ondas!
- **Diana Gonçalves**, As mulleres da raia

19:15 h.- Proxección de “Mulleres da Raia”, de Diana Gonçalves

20:00 h.- ***Conversa cos catro convidados/as: A raia do encontro***

- Luis García Mañá. Paula Godinho. Santiago Veloso. Diana Gonçalves

Moderadoras:

- **Marilia Ruivo**, Universidade Senior de Chaves.
- **Americo Peres**, UTAD.

20:30 h. Jantar/Cea.

21:30 h. **Punto de Encontro** (espazo aberto para pór en común perspectivas e ideas). **Homenaxe a Indiana e Pilar**

Dinamiza: **Branca N. Guerreiro Muñoz**, inspectora educativa (Provincia de Lugo) – AGAPPAZ - (NEG).

## Sábado, 22 de abril

10:00 h.- Presentación de experiencias e comunicacións sobre persoas exiliadas e perseguidas que encontraron refuxio na raia:

- *Biografías do exilio en terras castrexas: Guerrilleiros e refuxiados en Castro Laboreiro*, por **Américo Rodrigues**, Núcleo de Estudos e Pesquisa dos Montes Laboreiro.
- *Recuperación da Memoria Histórica da Comarca*, po **Román Alonso**, Profesor e Historiador.
- *Eudosia Lorenzo*, a cargo de **Xavier Fernández Rodríguez**, historiador
- *Señor Inacio*, por **Xosé Manuel Cid Fernández**. Facultade de Educación e Traballo Social da Universidade de Vigo - NEG
- *Señor Afranio*, por **Xosé Manuel Malheiro**, Facultade de Ciencias da Educación da Universidade da Coruña -NEG
- *Luis Soto*, por **Antón Costa Rico**. Facultade de Ciencias da Educación da Universidade de Santiago de Com-postela - (NEG).
- *José Pena Domínguez e Bieito Fernández*, por **Deibe Fernández Simo**.
- *A represión fascista do maxisterio galeguista*, por **Narciso de Gabriel**, Facultade de Ciencias da Educación da Universidade da Coruña - (NEG).
- **Testemuños de Castro Laboreiro**.

Moderadoras:

- **Cathryn Teasley**, Facultade de Ciencias da Educación da Universidade da Coruña - (NEG).
- **María Victoria Carrera**. Facultade de Educación e Traballo Social da Universidade de Vigo - (NEG).

13:00 h. Almoço/Xantar

***Oficinas/Obradoiros simultáneos (cada persoa participa unicamente nunha oficina/obradoiro, a escoller entre as/os:***

Oficina 1/Obradoiro 1 – Camiñada pela serra ata os acochos emblemáticos de persoas refuxiadas galegas protexidas pola comunidade castrexa. **Américo Rodrigues, Deibe Fernández Simo, Vizinhos/as de Castro Laboreiro**.

Coordinan: **Alicia González Barreiro, Raquel Rey Vilas**.

Oficina 2/Obradoiro 2 -“Outros obradoiros habituais nos encontros”, que se organizan dependendo da demanda detectada na matrícula, orientados por **Nardo Carpente**,

20:00 h. Jantar/Cea e Festa da Paz

Dinamizan; **Nardo Carpente, Alicia González Barreiro**

## **Domingo, 23 de abril.**

10:00 h. Homenagem do Concelho de Entrimo ao povo de Castro Laboreiro pela solidariedade demonstrada no período da represión franquista.

- **Ramón Alonso López**, Alcalde do Concello de Entrimo.
- **Manoel Batista Calçada Pombal**, Presidente da Câmara de Melgaço.
- **Alfredo Domingues**, Presidente da Junta de Freguesia de Castro Laboreiro e Lamas de Mouro.
- **Xosé Manuel Cid**, Universidade de Vigo
- Amenizado por Músicas tradicionais galegas e portuguesas. 10:00 h. ***Avaliación do Encontro.***

### **10:30.- Traslado a Melgaço *Avaliación***

Moderadoras:

- **Silvia Puga e Branca Nazaret Guerreiro**

11:30 h. Presentación da ***Revista Galega de Educación.***

***Foto da Paz e Largada da pomba.***

***Encerramento. Visita ao Museo da Fronteira***

A participación en actividades illadas é aberta á comunidade, con especial destaque dos actos de homenaxe.

### **Certificación:**

A participación no Encontro será acreditada pola Universidade de Vigo